

VARHAISKASVATUKSEN LÄÄKEHOIDON TURVALLINEN TOTEUTUS 2020

Palveluntuottaja/Kunta	Hartolan kunta
Laatijat	Päivi Onali, Liisi Tonteri, Riitta Sairanen
Työyksikkö	Varhaiskasvatus / Vanttu
Laatijat	Päivi Onali, Liisi Tonteri, Katri Ulmala
Hyväksymisajankohta	17.7.2020
Hyväksyjä	Kimmo Kuosmanen, PHHYKY

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	4
2.1. Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma	5
2.2. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyö	5
3 Varhaiskasvatushenkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako lääkehoidon toteutuksessa.....	6
3.1. Päiväkodin johtaja / päiväkodin esimies / varhaiskasvatuksen esimies.....	6
3.2. Lääkehoidon yhdyshenkilö	6
3.3. Lääkkeenantaja	6
3.3.1. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla on lääkehoidon koulutus.....	7
3.3.2. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla ei ole lääkehoidon koulutusta	7
3.4. Määräaikainen henkilöstö	7
3.5. Opiskelija harjoittelijana	7
3.6. Opiskelija (nimikesuojattu) tilapäisesti työntekijänä työsuhhteessa	7
3.7. Lääkehoidon vastuulääkäri	7
3.8. Huoltajien rooli (liite 1)	8
4 Osaamisen varmistaminen ja ylläpito	8
4.1. Osaamisen varmistaminen	8
4.2. Lupakäytännöt.....	8
4.3. Tenttisuoritusten, näyttöjen ja lääkehoitolupien dokumentointi sekä lääkehoitoluvan säilytys9	
4.3. PKV (Pääasiassa keskushermostoon vaikuttava) -lääkehoidon osaamisvaatimukset.....	11
5 Lääkehuolto	11
5.1. Lääkehoidon toteuttaminen	12
6 Dokumentointi ja tiedottaminen	13
7 Seuranta ja palautejärjestelmät.....	13

Lähteet

Liitteet

1 Johdanto

Lääkehoitosuunnitelma perustuu Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntoinfoon pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta lasten päivähoidosta. Tämä täydentää Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän laatimaa Turvallinen lääkehoito-opasta ja sisältää tarkentavat ohjeet lääkehoidon toteuttamiselle nimenomaan varhaiskasvatuksessa (Kuntainfo, 2012).

Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon ohjaukseen ja seurantaan liittyvät käytännön järjestelyt ovat osa terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation tulee laatia lääkehoitosuunnitelma ja vastuu päivähoidon lääkehoitosuunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen ja seurannan organisoinnista on terveydenhuollon johdolla. Päivähoidon johdon vastuulla on huolehtia siitä, että päivähoitoyksikössä on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation lääkehoitosuunnitelman pohjalta laadittu omaan päivähoitoyksiköön sopiva lääkehoitosuunnitelma.

Varhaiskasvatuksen johdon tulee suunnitella, organisoida ja valvoa lääkehoidon toteuttamista lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. *Varhaiskasvatuksen johdon tulee määrittellä, kuka toteuttaa yksikössä lääkehoitoa.* Varhaiskasvatuksen johdon tulee varmistaa, että toimintayksikössä lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvalla henkilöstöllä on tarvittava osaaminen ja toimintaympäristö on oikeanlainen lääkehoidon toteuttamiselle. Lääkehoitoa koskevat ohjeet ja periaatteet ovat samat kaikille kunnan varhaiskasvatuksen julkisille ja yksityisille toimintayksiköille.

”Vastuualueet ja työnjako lääkehoidon toteuttamisesta perustuvat lakiin terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994). Lääkäri vastaa lääkehoidon kokonaisuudesta ja lääkkeiden määräämisestä sekä potilaan lääkehoidon arvioinnista. Lääkäri ja terveydenhuollon ammattihenkilö vastaavat hoidon tarpeen arvioinnista, lääkehoidon vaikuttavuuden arvioinnista sekä potilaan ohjauksesta ja neuvonnasta. Lääkäri vastaa yhdessä farmaseuttisen henkilöstön ja sairaanhoitajan kanssa potilaan lääkehoidon kokonaisarvioinnista. Jokainen lääkehoitoa toteuttava kantaa vastuun omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa, vastuualueensa ja työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.” (Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoidossa. STM. 2012.)

Läkehoidon toteutuminen perustuu terveydenhuollon Turvallinen lääkehoito -oppaan pohjalta laadittuun lääkehoitosuunnitelmaan. Oppaan mukaan lääkehoito perustuu potilaan, hänen omaisensa sekä lääkehoitoa toteuttavan työntekijän ja toimintayksikön johdon väliseen sopimukseen. Terveydenhuoltolain (1326/2010 12 § ja 32§) mukaan perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito veloitetaan tarvittavaan yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kanssa.

Läkehoidon lähtökohtana on kiinteä yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhempien tulee mainita päivähoitohakemuksessa ja kertoa perehdytysvaiheessa hoitohenkilökunnalle lapsen terveyteen liittyvät seikat. Tällaisia ovat krooniset sairaudet, allergiat ym. asiat, jotka vaikuttavat lapsen turvallisen varhaiskasvatuksen toteutumiseen. Lääkehoitoa toteuttava varhaiskasvatuksen työntekijä kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan.

Kokonaisvastuu lasten lääkkeiden käytöstä on aina vanhemmilla ja vanhempien on opastettava varhaiskasvatuksen henkilöstöä lapsen tarvitsemista lyhytaikaisista lääkkeistä. Vastuukysymysten vuoksi varhaiskasvatuksen henkilöstöä ei voida velvoittaa antamaan lapselle erilaisia vanhempien tuomia lääkkeitä, joiden käyttö perustuu vanhempien uskomuksiin tai näkemyksiin esim. erilaiset luontaistuotevalmisteet tai käsikauppalääkkeitä (liite 1). Lapsille ei anneta hoitopäivän aikana muita kuin välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä. Jokainen lääkehoitoa toteuttava kantaa vastuun omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa, vastuualueensa ja työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.

Tämän lääkehoitosuunnitelman tarkoituksena on

- yhtenäistää lääkehoidon toteutus sekä toteuttamiseen liittyvä vastuunjako kaikissa Päijät-Hämeen kuntien varhaiskasvatuspalveluiden toimintayksiköissä
- varmistaa lääkehoidon turvallisuus ja niihin liittyvien vaaratapahtumien ennaltaehkäisy kaikissa toimenpiteissä, joissa lääkehoitoa toteutetaan

Päijät-Hämeen alueen varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta on vastannut Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Kehittämisen ja Terveysten edistämisen tulosalueen klinisen osaamisen tuen yksikkö yhdessä kuntien varhaiskasvatuksen vastaavien, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän avovastaanoton ylilääkärien ja lastentautien ylilääkärin, lastentautien asiantuntijasairaanhoidajien sekä lääkehuollon kanssa.

Varhaiskasvatuksen lääkehoidon prosessikuvaus on tehty (liite 2).

2 Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Kun varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus tai varhaiskasvatuksen yksikköön on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, varhaiskasvatuksen johto huolehtii siitä, että varhaiskasvatusyksikössä on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation lääkehoitosuunnitelman pohjalta laadittu omaan varhaiskasvatusyksikköön sopiva lääkehoitosuunnitelma. Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon koordinoituvastuu on terveydenhuollolla. Vanhempien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen hoidosta vastaavan lääkärin kanssa sovitut asiat kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan (liite 3), johon kirjataan lapsen lyhytaikainen sekä pitkäaikainen lääkitys. Samalla sovitaan myös siitä, kuka vastaa varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoidon toteutuksesta ja kuka on varahenkilö.

Lapsille ei anneta hoitopäivän aikana muita kuin välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava lääkehoito:

- välitöntä hoitoa vaativat (esim. anafylaksia, insuliinishokki, kouristukset)
- satunnaisia oireita lievittävät (esim. astma)
- pitkäaikaissairauden hoitotoimenpiteet (esim. astma, diabetes, epilepsia, vaikeat allergiat)

Varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmassa tulee määritellä, miten lyhytaikainen lääkitys toteutetaan tarvittaessa. Johdon on huolehdittava, että henkilökunta on saanut tarpeenmukaisen perehdytyksen ja mahdollisen lisäkoulutuksen lapsen lääkehoitoon. Valvira ohjeistaa, että työnantajan tulee huolehtia siitä, että työyksiköissä on kaikkina aikoina lääkehoitoon koulutettua, osaavaa henkilökuntaa. Lääkehoitosuunnitelmaan on kirjattava, miten varhaiskasvatuksessa varmistetaan lapsen turvallinen lääkehoito tilanteissa, joissa siitä vastaava henkilö on tilapäisesti poissa työstä joko sairastumisen tai vuosiloman takia. Henkilöstön on ymmärrettävä lääkehoidon kokonaisuuden merkitys lapsen hyvinvoinnille. Yleisvaarallisten tartuntatautien leviämisen estämiseksi annettava antimikrobilääkitys tai rokotteet toteutetaan terveydenhuollon laillistetun ammattihenkilön toimesta.

Pääsääntö on, että lääkehoidon toteuttaminen on terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa. Lääkehoitoon koulutetun terveydenhuollon ammattihenkilön, kuten lähihoitajan, tulisi toteuttaa lääkärin lapselle määräämä lääkehoito. Terveysalalle kouluttamattomalla työntekijällä ei ole velvoitetta lääkehoidon toteuttamiseen, mutta voi toteuttaa lääkärin lapselle määräämää, luonnollista tietä annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä lupaan. Tällöin lääkehoitolupa on lapsi- ja lääkekohtainen (Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa, 2015.) Varhaiskasvatuksen työntekijän suoritettua hyväksytysti tentit

(MiniLOP teoria ja laskut) ja annettuaan hyväksytysti tarvittavat näytöt, hän saa ylilääkärin allekirjoittaman lääkehoitoluvan. Tämän jälkeen lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan työntekijöiden nimet, jotka voivat toteuttaa lapsen lääkehoitoa.

Varhaiskasvatuksessa tulee tapauskohtaisesti arvioida, onko lääkehoitoa tarvitseva lapsi lain tarkoittama erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva lapsi. Päivähoitohenkilöstöltä koko hoitopäivän ajalle erityistä huomiota ja seurantaa vaativa lapsi on esimerkiksi insuliinihoitoa tarvitseva lapsi. (Kuntainfo 2012.)

2.1. Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma

Varhaiskasvatuksen yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman avulla varaudutaan tilanteisiin, joissa varhaiskasvatuksen yksikköön tulee lapsi, joka tarvitsee lääkehoitoa. Varhaiskasvatuksen vuorotyöluonteisuuden vuoksi on huomioitava osaavan henkilöstön paikallaolo lääkehoitoa tarvitsevan lapsen koko hoitopäivän ajan. Yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman hyväksyy alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri.

Yksikkökohtaisessa lääkehoitosuunnitelmassa tulee ilmetä:

Toimintayksikön nimi	Päiväkoti Vanthu
Toimintayksikön paikkaluku	40
Toimintayksikön henkilöstömäärä	9
Toimintayksikön toiminta-aika (aukioloajat)	6.45-17.00
Toimintayksikön erityispiirteet (erityispäiväkoti/monitoimitalo)	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Lääkehoitoon koulutettu henkilöstömäärä	Tavoitteena kouluttaa 2 tänä vuonna
Lääkehoitoon koulutettu henkilöstömäärä työvuorossa	Huomioidaan työvuorojen suunnittelussa, kun tarvetta ilmenee.

2.2. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Lapsen hyvinvoinnille hyvä yhteistyö luo edellytyksen varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat huolehtivat lapsen lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden toimittamisesta varhaiskasvatuksen yksikköön. Vanhempien vastuulla on tiedottaa henkilökunnalle lapsen ajantasaisesta lääkehoidosta sekä lapsen lääkehoidossa tapahtuneista muutoksista. Vanhempien vastuulla on toimittaa henkilökunnalle kirjallinen dokumentti aloitetusta lääkehoidosta tai lääkehoidon muutoksista. Jos lapsella on pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus, vanhempien tulee jo lapsen varhaiskasvatushakemukseen kirjata lääkehoitoa vaativat sairaudet ja lääkityksen tarve hoitoaikana. Yhteistyöpalaveri tulee järjestää mahdollisuuksien mukaan silloin, jos lapselle aloitetaan lääkehoito, jotta henkilökunnalla on valmiuksia toteuttaa lääkehoitoa turvallisesti.

Tavanomaisissa sairaustapauksissa lääkkeiden antaminen lapselle on ensisijaisesti huoltajien vastuulla. Useimmat lyhytaikaiset lääkekuurit, esim. tulehdustautien hoitoon käytettävät antibioottilääkitykset voidaan annostella kotona. Jotkin lyhytaikaiset kuurit esim. silmätipat voidaan kuitenkin joutua annostelemaan myös hoitopäivien aikana. Samoin hengitystieinfektiosta toipuva

astmalapsi saattaa tarvita ns. avaavaa lääkettä vielä muutaman päivän ajan lisälääkkeenä esim. liikunnan yhteydessä (liite 1.).

3 Varhaiskasvatushenkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako lääkeshoidon toteutuksessa

3.1. Päiväkodin johtaja / päiväkodin esimies / varhaiskasvatuksen esimies

- vastaa lääkeshoidon suunnitelman toteutumisesta omassa yksikössään / kunnassa työparinaan tehtävään valittu lääkeshoidon yhdyshenkilö (lähihoitaja/-t).
- valvoo lääkeshoidon toteuttamista päivittäisessä työssä lääkeshoitosuunnitelman mukaisesti
- vastaa asianmukaisesta lääkkeiden säilytyksen järjestämisestä
- vastaa oikeista työskentelyolosuhteista lääkeshoittoa toteutettaessa
- vastaa, että yksikössä tehdään lapsikohtaiset lääkeshoitosuunnitelmat
- allekirjoittaa lapsikohtaiset lääkeshoitosuunnitelmat
- vastaa siitä, että omassa yksikössä olevien kroonisesti sairaiden, jatkuvaa lääkitystä vaativien, kohtausluontoisesti lääkkeitä tarvitsevien lasten ja muiden erityistä hoitoa tarvitsevien lasten tiedot on huomioitu yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa
- vastaa salassa pidettävien asiakirjojen/tietojen säilyttämisestä annettujen säännösten mukaisesti
- ottaa vastaan lääkeshoidon virheilmoitukset sekä käsittelee ne työyksikössä sekä lähettää virheilmoitukset PPHYKY:n kliinisen osaamisen tuen yksikköön
- vastaa oman yksikkönsä lääkeshoittoon koulutettujen lähihoitajien osaamisen ylläpitämisestä mahdollistamalla osallistumisen viiden vuoden välein liittyvään koulutukseen ja tenttiin
- tarkistaa työntekijän lääkeshoidon osaamisen varmistamisen suoritukset ja täyttää lääkeshoitolupalomakkeen, jonka lähettää ylläkäärille allekirjoitettavaksi
- käsittelee lääkeshoitokkeamat yhdessä ryhmän/yksikön/hoitajien kanssa
- huolehtii, että yksikössä on ensiapukoulutuksen saaneita työntekijöitä (<https://www.tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/onnettomuuksien-ehkaisy/ensiapuvalmius>)

3.2. Lääkeshoidon yhdyshenkilö

- on yksikön nimekesuojattu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on suoritettuna ammatillisen koulutuksen sisältämät lääkeshoidon opinnot
- osallistuu yhdessä päiväkodinjohtajan/päiväkodin esimiehen kanssa oman yksikön/alueen lääkeshoitosuunnitelman toteuttamiseen ja päivittämiseen
- opastaa oman yksikön henkilökuntaa toimimaan lääkeshoitosuunnitelman mukaisesti
- osallistuu viiden vuoden välein osaamista ylläpitävään koulutukseen ja siihen liittyvään tenttiin
- huolehtii yhdessä yksikön esimiehen kanssa siitä, että koko yksikön henkilökunnalla on tiedossa anafylaksian hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden säilytys, annostelu ja käytön osaaminen
- huolehtii työyksikön lääkekaapin säännöllisestä tarkastamisesta ja varmistaa, ettei käytössä ole vanhentuneita tai muuten käyttöön soveltumattomia lääkkeitä
- koordinoi yhdessä päiväkodin johtajan/päiväkodin esimiehen kanssa yksikön henkilökunnan osallistumisesta lääkeshoidon koulutuksiin ja perehdytyksiin

3.3. Lääkeshoentaja

Varhaiskasvatuksen henkilökunta antaa lapselle lääkeshoent lapsikohtaisen lääkeshoitosuunnitelman mukaisesti tai akuutissa tilanteessa lääkeshoent määrääjän (reseptilääke) tai lääkepakkaukseen painetun ohjeen mukaisesti.

3.3.1. Varhaiskasvatuksen työtekijä, jolla on lääkehoidon koulutus

- pitää huolta omasta lääkehoidon osaamisestaan ja osallistuu järjestettäviin koulutuksiin
- huolehtii lääkehoidon osaamisen varmistamisesta suorittamalla lääkehoidon teoria- ja laskutentin
- antaa yksikön lääkehoitosuunnitelman mukaiset näytöt
- suorittaa 5 vuoden välein lääkehoitoluvan uusimiseen tarvittavat tentit. Näyttöjä ei tarvitse antaa uudelleen, ellei erityinen tarve sitä vaadi
- toteuttaa lapsen lääkehoitoa saatuaan perehdytyksen ja lääkehoitoluvan
- varmistaa annettavien lääkkeiden osalta, että lääkkeen annostelu on sovitun mukainen
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille
- vastaa lapsen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilytyksestä
- huolehtii lapsen tiedot lapsen uuteen päivähoito-/varahoitopaikkaan yhdessä vanhempien kanssa
- tekee kirjallisen virheilmoituksen lapsen lääkkeenannon virhetilanteesta ja ilmoittaa asiasta huoltajille
- on velvollinen ilmoittamaan esimiehelleen, mikäli hän ei katso osaavansa hänelle annettua lääkehoidon työtehtävää
- huolehtii lääkehoidon toteutuksen dokumentoinnista yhteisesti sovitulla tavalla esim. viestivihkoon

3.3.2. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla ei ole lääkehoidon koulutusta

- mikäli työntekijällä ei ole terveystieteen koulutusta (mm. varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen hoitaja, perhepäivähoitaja), lääkehoidon antaminen perustuu työntekijän suostumukseen, jolloin työntekijältä vaaditaan perehdytys yksikön lääkehoitoon, lisäkoulutus (MiniLOP teoria ja laskut sekä määritetyt opintopolut) ja näytöt. Lääkehoitolupa on lapsi-, lääke- ja antoreittikohtainen.
- alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri, joka vastaa varhaiskasvatuksen lääkehoidosta, myöntää työntekijälle kirjallisen luvan lääkehoidon toteutukseen, joita työntekijä ei voi tehdä ammatillisen koulutuksensa perusteella.

3.4. Määräaikainen henkilöstö

- tulee olla sama perehdytys ja lääkehoitolupa kuin muillakin työntekijöillä toteuttaakseen lapsen lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa

3.5. Opiskelija harjoittelijana

- opiskelija ei osallistu varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoitoon. Opiskelija ei voi harjoittelunsa aikana suorittaa LOVE-opintoja työyksikössä

3.6. Opiskelija (nimikesuojattu) tilapäisesti työntekijänä työsuhteessa

- opiskelija tilapäisesti työntekijänä työsuhteessa ei osallistu lääkehoidon toteutukseen

3.7. Lääkehoidon vastuulääkäri

- on alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri
- allekirjoittaa ja hyväksyy oman vastuualueensa yksikkökohtaiset ja kuntakohtaiset varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmat ja myöntää työntekijöille lääkehoitoluvat
- varhaiskasvatuksen vastuulääkärijako:
  - Asikkala, Hartola, Padasjoki
  - Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä
  - Iitti, Nastola
  - Artjärvi, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Pukkila

3.8. Huoltajien rooli (liite 1)

- tiedottaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa lapsen lääkehoidosta joko hakuvaiheessa tai heti lääkehoidon tarpeellisuuden ilmettyä
- laativat yhdessä lapsen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman
- tuovat lääkkeitä varhaiskasvatukseen annostusohjeineen ja annosteluvälineineen alkuperäispakkauksessa
- huolehtivat henkilökunnalle tiedon lääkärin määräämästä, lapsen lääkinnässä tapahtuneesta muutoksesta
- siirtävät lapsen lääkkeitä ja lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman uuteen varhaiskasvatuspaikkaan tai lapsen varahoitopaikkaan

4 Osaamisen varmistaminen ja ylläpito

Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö on velvollinen ylläpitämään ammattitaitoaan sekä osallistumaan työnantajan järjestämään lääkehoidon täydennyskoulutukseen. Työntekijät sitoutuvat noudattamaan työyksikön lääkehoitosuunnitelmaa.

4.1. Osaamisen varmistaminen

Lääkehoitoa toteuttaa ensisijaisesti siihen koulutettu henkilöstö. Heidän osaamistaan ylläpidetään säännöllisesti annettavalla koulutuksella ja tentillä. Mikäli koulutetun henkilöstön vähäinen määrä edellyttää myös suostumuksellaan luvan suorittavien osallistumista koulutukseen, tentteihin ja näyttöihin, ne huomioidaan. Lääkehoitoon kouluttamaton työntekijä voi saada lääkehoitoluvan vain niihin lääkehoidon toteutuksiin, joista on antanut hyväksytyt näytöt.

Lääkehoitoa tarvitsevien lasten kohdalla on yksikössä sovittava, kenen vastuulla lääkityksen toteuttaminen on. Tärkeää on huomioida loma-ajat ja vuorohoidossa olevan lapsen kohdalla, että kaikilla häntä hoitavilla on riittävät taidot lääkehoidon toteuttamiseen. Uusien työntekijöiden perehdyttämiseen tulee sisällyttää yksikön lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen, lääkehoidon täydennyskoulutus, opastus ja toimintatavat, lääkehoidon toteuttaminen turvallisesti, toteutetun lääkehoidon kirjaaminen sekä lääkehoidossa tapahtuneista virheistä raportointi.

4.2. Lupakäytännöt

”Työnantaja myöntää työntekijälle kirjallisen luvan niitä tehtäviä varten, joita työntekijä ei voi tehdä ammatillisen koulutuksensa perusteella. Lähihoitajien ammatilliseen koulutukseen sisältyy lääkehoidon opintoja, joiden perusteella he voivat toteuttaa lääkehoitoa: jakaa lääkkeitä potilaskohtaisiksi annoksiksi ja antaa lääkkeitä (muita kuin pkv-läkkeitä ja huumausaineläkkeitä) luonnollista tietä eli tabletteina, kapseleina, liuoksina, silmä- ja korvatippoina, voiteina, laastareina ja peräpuikkoina ilman erillistä lupaa.” (Valvira 14.2.2017)

Varhaiskasvatuksessa tarvittavat lääkehoidon luvat myöntää alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri.

Läkehoidon toteuttamiseen tarvittavat verkko-opinnot opiskellaan Moodle-oppimisympäristössä, jossa lääkehoidon osaamisen kokonaisuus on nimeltään LOVE (lääkehoidon osaaminen verkossa). Verkko-opinnot koostuvat MiniLOP-kurssin verkkoteoriaopinnoista, teoria- sekä laskutentistä. Teoriaopiskelun jälkeen tentit suoritetaan valvotusti Vääksyssä, Lahdessa, Nastolassa, Salpakankaalla tai Orimattilassa. Ilmoittautuminen tentteihin tapahtuu PPHYKY:n koulutuskalenterin kautta. Varhaiskasvatus määrittelee, paljonko työaika työntekijä saa käyttää teorian lukemiseen ja tentteihin.

Hyväksytyjen tenttien jälkeen työntekijä antaa hyväksytysti näytöt lääkehoitosuunnitelman mukaisesti yhden kerran. Näytöt annetaan näyttökriteereiden mukaisesti (liite 5). Näytön vastaanottaja vastaa lääkehoidon osaamisen varmistamisesta. Suoritettavat näytöt (hylätty/hyväksytyt) kirjataan lääkehoitopassiin (liite 6).

Varhaiskasvatuksen nimikesuojatun työntekijän tulee antaa näytöt vaativamman lääkehoidon toteuttamisesta. Näytöt annetaan pistoksena ihon alle annettavasta lääkehoidosta sekä peg- ja nenä-mahaletkuun annosteltavasta lääkehoidosta. Lapsen vaativamman lääkehoidon perehdytyksen antaa erikoissairaanhoidon yksiköstä oleva laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka myös ottaa vastaan vaativamman lääkehoidon näytön perehdytyksen yhteydessä.

Adrenaliini-injektori esim. (EpiPen® ja Jext®) on tarkoitettu maallikkokäyttöön ja on lapsen henkilökohtainen lääke. Anafylaksiassa adrenaliini on hengen pelastava hoito, jota ei tule epäröidä antaa. Adrenaliini-injektorin käyttö ei edellytä kirjallista lupaa ja näyttöä. Varhaiskasvatuksen henkilökunta perehtyy injektorin käyttöön erikoissairaanhoidosta heille toimitetun aineiston ja videon avulla.

Hyväksytyjen tenttien ja näyttöjen jälkeen työntekijä keskustelee esimiehensä kanssa. Keskustelun tarkoituksena on varmistua lääkehoidon turvallisesta toteutuksesta. Keskustelussa on hyvä käydä läpi yksikön turvallinen lääkehoitoprosessi (mm. yksikön lääkehoitosuunnitelman säilyttäminen, lapsen lääkehoidon dokumentointi, käsihygienian lääkehoidon toteutuksessa, lääkehoitoon liittyen vaaratapahtumien ilmoittaminen). Esimies vahvistaa allekirjoituksellaan työntekijän hyväksytysti suorittamat tentit ja näyttösuoritukset. Työntekijä allekirjoittaa lääkehoitoluvan ja sitoutuu täten toteuttamaan lääkehoitoa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ohjeiden mukaisesti. Tämän jälkeen esimies lähettää lääkehoitoluvan alueensa ylilääkärille allekirjoitettavaksi.

Varhaiskasvatuksen nimekesuojatun työntekijän lääkehoitolupa luonnollista tietä annettavista lääkkeistä on voimassa hyväksytystä MiniLOP teorialenttipäivästä alkaen 5 vuotta. Vaativamman lääkehoidon toteuttaminen vaatii työntekijältä hyväksytyt MiniLOP teoria- ja laskutentin sekä hyväksytyt näytöt ihon alle pistoksesta sekä/tai peg- ja nenämahaletkuun annosteltavasta lääkehoidosta. Esimiehen kanssa käydyn keskustelun ja lääkärin allekirjoittaman lääkehoitoluvan jälkeen nimikesuojatulla työntekijällä on lupa vaativamman lääkehoidon toteuttamiseen. Lupa on voimassa 5 vuotta hyväksytystä MiniLOP teorialenttipäivästä. Nimikesuojatun työntekijän, jolla on jo voimassa oleva lääkehoitolupa vaativamman lääkehoidon toteutuksen, ei tarvitse antaa joka kerta näyttöjä, kun erikoissairaanhoidon laillistettu ammattihenkilö tulee pitämään perehdytyksen.

Lääkehoitolupa oikeuttava osaaminen varmistetaan viiden vuoden välein hyväksytysti suoritettujen tenttien allekirjoituspäivämäärästä. Lääkehoitoluvan uusimisprosessin työntekijä aloittaa puoli vuotta ennen lääkehoitoluvan voimassaolon päättymistä. Lääkehoitoluvan uusimiseen vaaditaan vähintään hyväksytyt tenttisuoritukset. Tämän jälkeen haetaan uutta lääkehoitolupaa. Näyttöjä ei tarvitse antaa uudestaan, ellei erityinen tarve sitä vaadi (esim. kahden vuoden työstä poissaolo, osaamisvaje, harvoin tehtävä työtehtävä, lääkehoidon virheet jne).

4.3. Tenttisuoritusten, näyttöjen ja lääkehoitolupien dokumentointi sekä lääkehoitoluvan säilytys

Hyväksytysti suoritettujen tenttien (teoria ja laskut) jälkeen nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö saa toteuttaa luonnollista tietä annettavien lääkkeiden antamista. Hyväksytyt tenttisuoritukset tulostetaan palveluntuottajan LOVE (Lääkehoidon osaaminen verkossa) ohjelman sivuston "todistus" -osion kautta. Tentinvalvoja allekirjoittaa tulostettujen todistusten. Tämä on nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön lupa toteuttaa luonnollista tietä annettavaa

lääkehoitoa (tabletteina, kapseleina, liuksina, silmä- ja korvatippoina, voiteina, laastareina ja peräpuikkoina).

Vaativamman lääkehoidon toteuttamiseen vaadittavat näytöt kirjataan lääkehoidon passiin (liite 5). Työntekijän hyväksytyjen tentti- ja näyttösuoritusten jälkeen haetaan lääkehoitolupaa (liite 7). Jokainen organisaatio huolehtii itse opintosuoritusten ja lupien säilytyksestä. Allekirjoitetut lääkehoitoluvat säilytetään yksikössä helposti henkilöstön nähtävillä esim. henkilöstön kahvihuone/esimiehen huoneessa. (Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. 2015. s.32.) Luvat säilytetään lääkehoitoluvan voimassaolon ajan.

Yksikön toteutus:
Lääkehoitoluvat säilytetään varhaiskasvatuksen johtajan huoneessa kansiossa.

Rastilla on merkitty oheiseen taulukkoon kunkin ammattiryhmän lääkehoidon teoriaopiskelun suoritusvaatimukset.					
Ammatti →	iäihoitaja	iäikehoitoon kouluttamaton			
Lääkehoidon teoria					
MiniLOP (teoria ja laskut)	☒	☒	☐	☐	☐
MiniLOP opintopolut					
– kipupotilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– PKV-lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– diabeetikon lääkehoito	☒	☒	☐	☐	☐
– hengityselinsairaalan lääkehoito	☒	☒	☐	☐	☐
– sydän- ja verisuonipotilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– neurologisen potilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkehoidon näytöt					
Lääkkeen antaminen per os	☐	☒	☐	☐	☐

Lääkkeen antaminen silmään	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen keuhkoihin	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen sieraimiin	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen korvaan	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen iholle	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen peräsuoleen	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen PEG- ja nenämaha-letkuun	☒	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen ihon alle, s.c.	☒	☒	☐	☐	☐

4.3. PKV (Pääasiassa keskushermostoon vaikuttava) -lääkehoidon osaamisvaatimukset

PKV-lääkehoitoa ei pääsääntöisesti toteuteta varhaiskasvatuksessa. PKV-lääkehoitoa toteuttavat vain nimikesuojatut. Poikkeustilanteissa työntekijän osaaminen varmistetaan täsmäkoulutuksella ja perehdytyksellä. Täsmäkoulutuksella tarkoitetaan erikoissairaanhoidon lapsen sairaanhoidosta vastaavan asiantuntijan pitämää koulutusta tilanteissa, joissa asia on ajankohtainen ja lääkehoidon osaaminen pitää varmistaa.

Yksikön toteutus:

Lapsen lääkehoidon suunnitelma tehdään ennen kuin PKV-lääkehoitoa tarvitseva lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa ja lääkehoitoa toteuttava(t) työntekijä(t) perehdytetään ja täsmäkoulutetaan juuri tämän lapsen hoitoon.

5 Lääkehuolto

Vanhemmat tuovat kirjallisen ohjeen (lääkärin/apteekin ohje/lääkepakkauksessa oleva ohje) lapsen käyttämistä lääkkeistä sekä lääkkeet alkuperäispakkauksessa. Lisäksi tulee olla kirjallisesti tiedossa seuraavat tiedot:

- lapsen nimi
- lääkkeen nimi
- lääkkeen vahvuus
- mihin aikaan lääke on annettava
- missä lääke tulee säilyttää (esim. jääkaappi)
- miten lääke annetaan (niellä, veteen sekoitettuna, inhaloitava vai onko kysymyksessä suppo)
- avaamispäivämäärä niihin lääkepakkauksiin, joilla on avattuna rajattu säilyvyys (esim. voiteet, oraaliliuokset, insuliinit, silmätipat, korvatipat)

Varhaiskasvatuksessa lääkkeet ovat lapsen henkilökohtaisia, eikä niitä saa antaa toiselle lapselle (esimerkiksi Epipen® -kynä).

Lääkkeet säilytetään lukitussa lääkekaapissa selkeästi lapsen nimellä varustettuna. Lääkekaapin avain tulee olla vain niillä henkilöillä, jotka sitä tarvitsevat lääkehoidon toteuttamista varten. Lääkkeet säilytetään erillään muista tuotteista ja välineistä.

Työyksiköissä kiinnitetään erityistä huomiota lääkkeiden oikeisiin säilytysolosuhteisiin. Jääkaapissa säilytettäviä valmisteita ei tule sijoittaa jääkaapin oveen lämpenemisriskin takia eikä lähelle

takaseinää jäätymisriskin vuoksi. Lääkevalmisteiden säilytysohjeet löytyvät lääkepakkauksista ja lääkkeitä tulee säilyttää niiden oikeissa lämpötiloissa. Lääkkeiden säilytyslämpötilat (jääkaappi ja huoneenlämpö) tulee dokumentoida kirjallisesti niinä päivinä, kun lääkettä säilytetään työyksikön omissa tiloissa. Lämpötilan mittaamisessa käytetään min-max mittareita. Lämpötilapoikkeustilanteissa tulee olla yhteydessä avoapteekkiin lääkkeen säilyvyyteen liittyvässä tilanteessa.

Säilytyslämpötilat ovat:

- huoneenlämpö +15 - +25 astetta
- viileä +8 - +15 astetta
- kylmä +2 - +8 astetta
- pakastin < -15 astetta

Lääkkeitä käsiteltäessä noudatetaan aseptista työtapaa: huolehditaan käsihygieniasta sekä käytettävien välineiden ja työtasojen puhtaudesta.

Tarpeettomat lasten lääkkeet toimitetaan vanhemmille, jotka toimittavat ne apteekkiin hävitettäväksi. Varhaiskasvatuksen työyksikön johtaja on vastuussa asianmukaisesta lääkkeiden säilytyksen järjestämisestä. Lääkkeiden säilytys toteutetaan siten, että asiattomat eivät pääse käsittelemään lääkkeitä.

Säteilyonnettomuuden sattuessa toimitaan kunnan valmiussuunnitelman mukaisesti (Jodi-tablettien tilaus ja säilytys).

Yksikön toteutus:

Huoneenlämmössä säilytettävät lääkkeet säilytetään lukittavassa lääkekaapissa henkilökunnan pukuhuoneessa. Kylmässä säilytettävät lääkkeet säilytetään lukitussa keittiössä kylmiön ylähyllyllä lääkkeille varatussa laatikossa. Jos Vantussa on samanaikaisesti useampi lääkehoitoa tarvitseva lapsi, kunkin lapsen lääkkeet ovat lääkelaatikossa lapsen nimellä varustetussa rasiassa.

5.1. Lääkehoidon toteuttaminen

Aina ennen lääkkeen antamista tulee tarkistaa

- lapsen henkilöllisyys
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea annosteluajankohta
- oikea antoreitti
- lääkkeen käyttökelpoisuus (kestoaika)

Varhaiskasvatuksen henkilökunta annostelee ja antaa lapselle lääkkeen voimassa olevien lääkehoitolupiensä sallimissa rajoissa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaan. Kuuri-luonteisten lääkehoitojen (esim. antibioottikuuri) antaminen voidaan toteuttaa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti määräaikaisesti lapsen hoidon niin edellyttäessä. Lapsen huoltajat opastavat varhaiskasvatuksen henkilökuntaa luonnollista tietä annettavan lääkehoidon toteuttamisessa.

Tärkeä osa turvallista lääkehoitoa on lääkehoidon vaikutusten seuranta. Se on kaikkien lasten hoitoon osallistuvien terveydenhuollon ammattilaisten tehtävä. Vaikuttavuuden arviointi kattaa lääkehoidon oletettujen positiivisten vaikutusten, mahdollisten haittavaikutusten sekä lääkkeiden mahdollisten yhteisvaikutusten arvioinnin, seurannan ja havaintojen kirjaamisen.

Enteraalisen ravitsemusletkun kautta lääkkeitä saa annostella vain nimikesuojattu työntekijä, joka on saanut perehdytyksen lääkkeiden annosteluun enteraalisen ravitsemusletkun kautta ja suorittanut hyväksytysti näytöt peg- ja nenä-mahaletkuun annosteltavasta lääkehoidosta. Enteraalisen ravitsemusletkun kautta lääkkeet annostellaan nestemäisinä tai nesteeseen liukenevassa muodossa.

Lapsikohtaisesta suunnitelmasta tulee ilmetä tarkkaan lääkkeiden antoaika, esivalmistelu ja antotapa ja mahdollisesti myös esim. huuhtoveden määrä ja sitä tulee tarkkaan noudattaa. Varhaiskasvatuksessa ei tehdä näihin minkäänlaisia muutoksia ilman vanhempien tai hoitavan tahon konsultointia.

Yksikön toteutus:

Lapsen lääkehoito toteutetaan tämän suunnitelman, sekä yksilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman mukaan.

6 Dokumentointi ja tiedottaminen

Annettu lääke kirjataan lapsen lääkkeenannon seurantalomakkeelle (liite 4). Lääkkeistä mahdollisesti aiheutuneet poikkeavat vaikutukset tai havaitut haitat kirjataan myös lapsen lääkkeenannon seurantalomakkeelle ja ilmoitetaan huoltajalle.

Yksikön toteutus:

Lääkkeenannon seurantalomake säilytetään ryhmätalassa lukollisessa kaapissa niille varatussa kansiossa muovitaskussa.

7 Seuranta ja palautejärjestelmät

Varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma tarkistetaan vuosittain ja tehdään tarvittavat päivitykset.

Toimintayksikössä on oltava menetelmä lääkityspoikkeamien raportoinnista ja käsittelyä varten (asetus 1088/2010, 25§). Kun lapsen lääkkeen toteutuksessa tapahtuu läheltä piti -tilanne tai annossa tapahtuu virhe, joka vaikuttaa lapsen terveyteen, esim. lapsi on saanut lääkettä liian vähän / liian paljon, lääkkeen antaminen on unohtunut tai lapsi on saanut väärän lääkkeen, ilmoitetaan tapahtuneesta lapsen huoltajille ja kirjataan tapahtuma lääkevirhe -lomakkeelle (liite 8). Lomake toimitetaan omalle esimiehelle ja Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymään klinisen osaamisen tuen yksikköön. Jokainen lääkehoidon virhetilanne käydään läpi yksikössä/ryhmässä avoimesti ja tilanteesta oppien.

Yksikön toteutus:

Lääkityspoikkeamien raportointilomake on jokaisen lapsen lääkkeenannon seurantalomakkeen kanssa samassa muovitaskussa kansiossa, lukollisessa kaapissa.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. Saatavilla: <https://www.avi.fi/web/avi/laakehoito> Luettu: 13.5.2019

Opetushallitus. Saatavilla: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
Luettu 17.5.2019

Opetushallitus. Saatavilla:

https://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas/suunnitelmat_ja_asiakirjat/pelastautumiseen_liittyvat_suunnitelmat/pelastussuunnitelman_toimeenpano

Luettu 18.6.2019

Ritva Inkinen, Petri Volmanen & Suvi Hakoinen (toim.) Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. 2015. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Luettu 17.5.2019

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010. Finlex. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101088> Luettu: 17.5.2019

Sosiaali- ja Terveysministeriö / Kuntainfo / Helsinki 2.10.2012 / 5/2012

Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoidossa. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/trygg-lakemedelsbehandling-av-langtidssjuka-barn-inom-barndagvarden. Luettu 13.9.2019

Valvira:n sivut. Saatavilla: <https://www.valvira.fi> Luettu: 17.5.2019

<https://www.tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/onnettomuuksien-ehkaisy/ensiapuvalmius>.

Luettu 13.9.2019

Liite 1. Toimintaohje vanhemmille varhaiskasvatuksessa olevien lasten lääkehoitoon

Toimintaohje vanhemmille

Varhaiskasvatuksessa olevien lasten lääkehoito hoidon aikana

Lapsen lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti lapsen kotona.

Jos lapsen lääkehoitoa joudutaan toteuttamaan myös hoidon aikana, niin lääkkeiden alkuperäispakkauksissa tulee olla aina lapsen nimi, lääkkeen nimi ja mukana annosteluohje päivämäärineen.

Huoltajien on keskusteltava varhaiskasvatuksen hoitajan kanssa lapsen lääkityksestä.

- Heti lapsen tullessa varhaiskasvatuksen asiakkaaksi (jatkuva- sekä kohtausluontoinen lääkitys)
- Aamulla varhaiskasvatuksen yksikköön tullessa (kuuriluonteiset lääkkeet)

Varhaiskasvatuksessa voidaan antaa lääkärin määräämät lääkkeet, jotka on määrätty jatkuvaan käyttöön / tilapäiseen käyttöön

- Jos hoitopäivän aikana joudutaan antamaan lapselle lääkkeitä, lääkkeet toimitetaan varhaiskasvatuksen yksikköön annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa. Varhaiskasvatuksen yksikön henkilökunta annostelee lääkkeen.
- Mm. silmä- ja korvatippapullot joudutaan kuljettamaan edestakaisin kodin ja hoitopaikan välillä. Allergia-silmätipat on suositeltavaa ottaa kerta-annos pipetteinä.

Varhaiskasvatuksessa annettava lääkitys:

Varhaiskasvatuksen yksikössä annostellaan ja annetaan lapselle lääkärin määräämiä kroonisten sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä sekä ns. kohtausluontoisia lääkkeitä, esim.

- Astmaan liittyvä hengenahdistuslääke
- Diabetes, lasten kohdalla toteutuu monipistoshoido
- Epilepsia

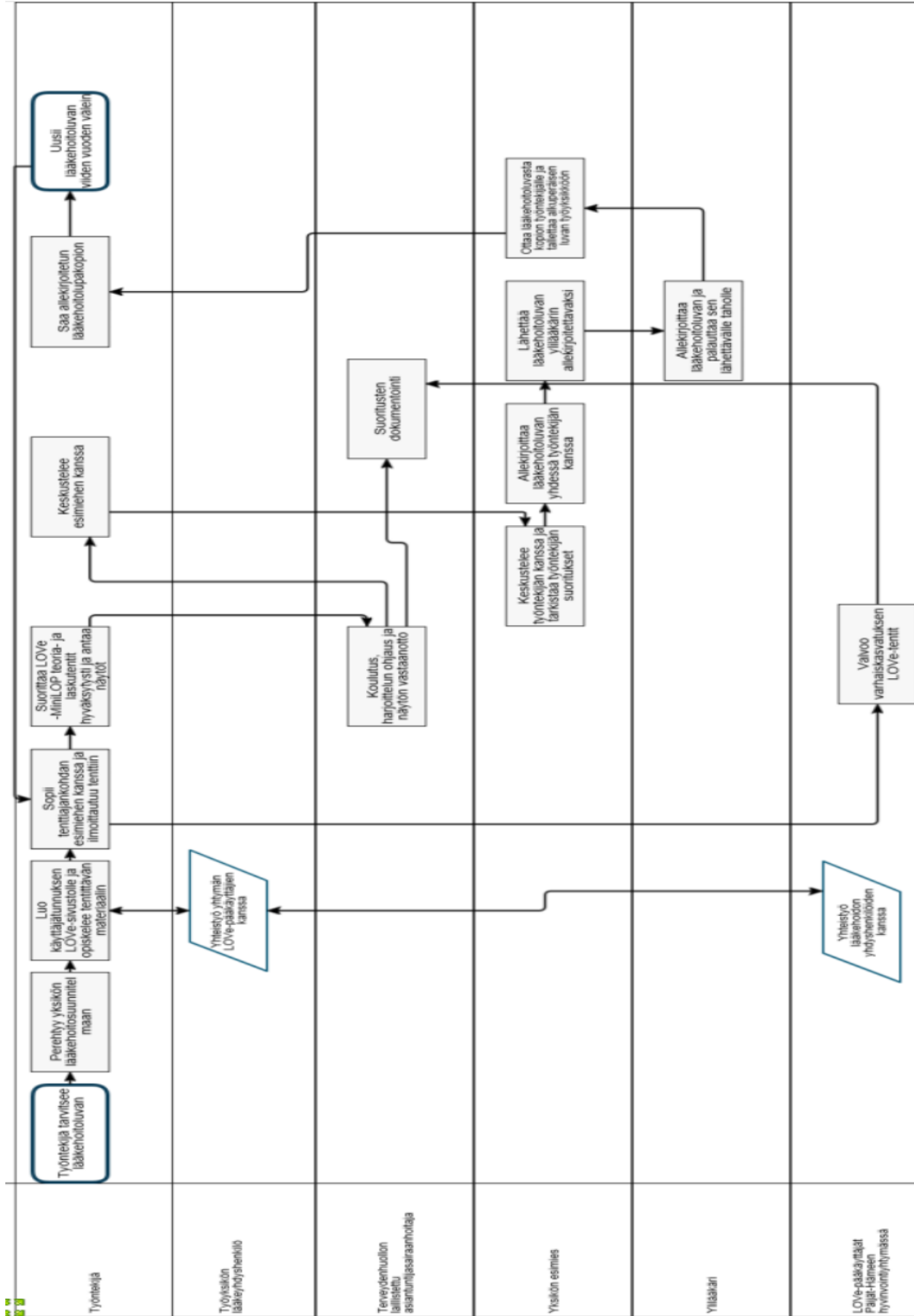
Varhaiskasvatuksen yksikössä lääkkeet säilytetään erillisessä lääkekaapissa, joka on lukossa.

Varhaiskasvatuksen yksiköissä on määritelty henkilöt, jotka saavat toteuttaa lapsen lääkehoitoa. Henkilöiden osaaminen on varmistettu ja heillä on voimassa olevat lääkehoitoluvat lääkehoidon toteutukseen.

Liite 2: Varhaiskasvatuksen lääkehoidon prosessi

LIITE 3 Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma

LAPSEN YKSILÖLLINEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on hoitoyksikön käytettävissä. Huoltajan vastuulla on lapsen yksilöllisen lääkkeen toimittaminen. Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelma päivitetään riittävän usein, vähintään toimintakausittain, ja aina kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia.

Varhaiskasvatuksessa annetaan vain lääkärin lapselle määrittämiä reseptilääkkeitä. Lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa ja siitä on käytävä ilmi annostus.

Lapsen nimi:	Syntymäaika:
Huoltajien nimet:	Puhelinnumerot mistä tavoittaa toiminta-aikana:
Lapsen ryhmä:	

Lapsella on:

- Siitepölyallergia
  - Mikä? _____
- Ruoka-aineallergia
  - Mikä? _____
- Eläinallergia
  - Mikä? _____
- Astma, pakkasraja
  - Ulkoilua tulisi välttää alle ____ °C lämpötiloissa
- Hyönteisen piston aiheuttama yliherkkyys
  - Mikä? _____
- Allerginen ihottuma
- Muu allergia (Esim. kumi, nikkeli, lääkeyliherkkyys)
  - Mikä? _____
- Atooppinen iho
- Adrenaliinikynä ensiapulääkityksenä
- Pölypunkkiallergia
- Muu sairaus
  - Mikä? _____

LAPSEN LÄÄKE JA LÄÄKEHOIDON TOTEUTUS (jokainen lääke omalle sivulle)

Lääkkeen nimi	Lääkkeen vahvuus
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Sairauden toteamisvuosi ja hoidosta vastaava taho
Lääkkeen annostelu ja antoajankohta	Lääkkeen säilytyspaikka
Miten sairaus näkyy lapsen arjessa?	Kotona käytettävä peruslääkitys
Kuinka usein lapsi keskimäärin oireilee?	Kuinka lääke annetaan?
Lapsen tarvitsemat ensiapulääkkeet / ennakoivat lääkkeet:	
Mitä muita toimenpiteitä lapsi tarvitsee hätätilanteessa?	
Lääke tuotu varhaiskasvatuksen yksikköön	Lääke tai käytetty väline toimitettu huoltajille

Milloin lääkehoitoa tarvitaan?	Perehdytetty
Miten lääke annetaan? / lääkkeen antamiseen liittyvää	
Mitä muita toimenpiteitä tarvitaan? (esim. verensokerin seuranta)	
Mitä oireita seurataan?	

Huoltajat antavat lääkkeen ryhmän henkilökunnalle henkilökohtaisesti, alkuperäispakkauksessa, annosteluohjeineen lapsen nimellä varustettuna.

Lääke säilytetään varhaiskasvatuksen yksikössä lukittavassa kaapissa, lääkkeen säilytysohjeen mukaisesti, poissa lasten ulottuvilta.

Lasta hoitava henkilökunta on saanut riittävän perehdytyksen lääkehoidon antamiseen.

Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma on laadittu yhdessä huoltajien ja lasta hoitavan henkilökunnan kanssa. Varhaiskasvatuksessa lääkehoitosuunnitelma liitetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Lupa lapsen yksilöllisen lääkehoidon toteuttamiseen on seuraavilla varhaiskasvatuksen henkilöillä:

_____	_____
_____	_____

Paikka ja aika

_____

Huoltajan/-jien allekirjoitukset

_____

Varhaiskasvatuksen yksikön edustajan allekirjoitus

_____

Liite 4.

Lapsen lääkkeenannon seurantalomake

Lääkkeen nimi	Lääkeannos	pvm	klo	Lääkkeen antaja	Huomioita

LIITE 5 Näyttökriteerit

YLEISET ARVIOINTIPERUSTEET, ARVIOIDAAN SOVELTUVIN OSIN KAIKISSA NÄYTÖISSÄ

Aseptisen toiminnan periaatteiden ymmärtäminen ja niiden mukaan toimiminen

- Näytön antajalla on oltava lakattomat, rakennekynnetönät ja koruttomat kädet (kello, rannekorut ja sormukset pois)
- Käsihygieniasta huolehtiminen ennen ja jälkeen lääkkeiden käsittelyn.
  - Käsienpesu saippualla: kädet pestään saippualla silloin kun kädet ovat likaiset ja aina WC-käynnin jälkeen
  - Käsien desinfiointi, käsihuuhteen oikea käyttö: riittävästi käsihuuhdetta, oikea levittäminen, käsihuuhteen kuivuminen, käsien desinfiointi ennen lapsen koskemista, ennen aseptista työtehtävää, lapsen koskemisen jälkeen, lapsen eritteisiin koskemisen jälkeen, lapsen hoitoympäristöön koskemisen jälkeen
- Suojakäsineiden oikea käyttö ja vaihto organisaation ohjeiden mukaan
  - Suojakäsineiden oikeanlainen käyttö: suojakäsineillä ei siirretä mikrobeja paikasta toiseen
  - Käsien desinfiointi aina ennen suojakäsineiden laittoa ja poistamisen jälkeen
- Rauhallinen ja järjestelmällinen työskentely

Työympäristöltä vaadittavien piirteiden ymmärtäminen ja niiden mukaan toimiminen

- Riittävä valaistus
- Työskentelyalueen pintojen desinfiointi ennen työskentelyä
- Lääkkeiden käsittely-ympäristön siistiminen työn jälkeen

Lääkkeiden ja välineistön tunteminen ja niiden oikea käyttö

- Lääkkeenjakovälineiden puhtaus
- Lääkemääräyksen tarkistaminen
  - Käytössä oikean lapsen ajantasaiset lääkitystiedot
  - Oikea lääke, lääkemuoto, annos, antoreitti, antotapa ja antoaika
- Lääkkeiden käyttökunnon varmistaminen (esim. säilytetty oikein, voimassaolo, pakkausten eheys, nesteiden väri ja kirkkaus)
- Välineistön käyttökunnon varmistaminen ja esille ottaminen
- Lävistyskorkkien ja ampullin kaulan desinfektio ja kuivuminen
- Lääkkeiden tunnistaminen
  - Valmisteyhteenvedon löytäminen (esim. Terveystietokanta, Fimean lääkehaku, Hoitotyön Pharmaca)
  - Käsittely- ja anto-ohjeen tarkistus
  - Käyttöaihe
  - Haitta- ja yhteisvaikutusten huomioon ottaminen
  - Lääkkeen antoajankohdan (vs. ruokailu, muut lääkkeet ja vuorokaudenaika) huomioon ottaminen
- Jätteiden (välineet ja lääkkeet) asianmukainen hävittäminen
- Työturvallisuuden huomioon ottaminen

Lapsen huomioon ottaminen lääkehoidon eri vaiheissa

- Valmius ei toivotun ja vakavan lääkeainereaktion hoitamiseen (osaa kertoa miten toimitaan)
- Lapsen tunnistaminen
  - Lääkkeitä käsiteltäessä varmistetaan, että lääke ja lapsi ovat oikeat
- Lapsen riskitietojen huomioon ottaminen
- Hyvän hygienian toteutuminen ja injektioita annettaessa ohjeiden mukainen ihon desinfiointi (kertapyyhkäisy, ihon kuivuminen)
- Lääkkeen oton varmistaminen
- Ohjaus (esim. lapsen huoltajan ohjaus varhaiskasvatuksen lääkehoidon toteutuksessa)
- Tarkkailu ja yksilöllisen lääkkeen vaikutuksen seuranta (riittävä seuranta ja perustelu miksi pitää seurata; osaa kertoa seurantaan liittyvät asiat)

Kirjaamisen ja tiedonsiirron merkityksen ymmärtäminen ja niiden mukaan toimiminen

- Lapsen lääkityksen tarkistaminen (asiakirjat, alkuperäispakkauksen ohje)
- Lapsen lääkityksen kirjaaminen lääkehoidon eri vaiheissa – myös antokirjaus
- Toiminta ja kirjaaminen lääkkeenannon virhetilanteessa
- Yksikön lääkehoitosuunnitelman ymmärtäminen ja tietojen soveltaminen

LÄÄKKEENANTO INJEKTIONA IHON ALLE (SC)

Näyttötapa

- Injektiona ihon alle (s.c.) annettavan lääkkeen valmistelu ja antaminen lapselle, pistos pistotyynyyn

Yleiset arviointiperusteet

___ Työntekijä ja aseptiikka (mm. hygienia ja oikeat työtavat)

___ Työympäristö (mm. valaistus, puhtaus)

___ Lääkkeet ja välineistö (mm. säilytys, oikeellisuuden ja käyttökunnon tarkistaminen sekä hävittäminen)

___ Lapsi (mm. oikea lapsi, riskitiedot, tunnistaminen, hygienia, ohjaus, seuranta ja hätätilanteessa toimiminen)

___ Kirjaaminen ja tiedonsiirto (mm. lääkitystiedon oikeellisuus, antokirjaus)

Lääkkeen valmistelu ja antaminen injektiona ihon alle (s.c.)

___ Annoksen laskeminen (huomio hiilihydraattien määrä ja verensokeri)

___ Lääkkeen käyttökuntoon saattaminen

- Insuliinia annettaessa insuliinikynän toiminnan varmistaminen ja annoksen valitseminen

___ Pistopaikka

- Pistopaikka ja sen varmistaminen (esim. ei aina samaan kohtaan)

___ Pistotekniikka

- Pistokulma ja piston syvyys

___ Lääkkeen antaminen oikealla nopeudella, odotus (noin 10 s) ja neulan rauhallinen poisvetäminen, sormi pistospaikan päälle hetkeksi

___ Lapsikohtaisten, yksilöllisten erityispiirteiden huomiointi

LÄÄKKEENANTO PEG-LETKUN KAUTTA

- ___ Tarkistaa lapsen henkilökohtaisen suunnitelman
- ___ Keskeyttää ravitsemushoidon puoli tuntia ennen lääkkeenantoa
- ___ Huomioi, että henkilö on kohoasennossa aina lääkkeitä annosteltaessa
- ___ Desinfioi kädet huolellisesti ennen lääkkeiden käyttökuntoon valmistelua
- ___ Varaa henkilön vierelle tarvittavat välineet (käsidesi, lääkkeet, huhmare, lääkelasi, lääkeruisku, lääkelusikka, vesikannu ja vesilasi)
- ___ Murskaa murskattavaksi soveltuvat lääkevalmisteet yksi kerrallaan lääkelasissa ja sekoittaa veteen. Vedeksi käy kylmä vesijohtovesi, joka on saanut lämmitä huoneenlämpöiseksi suljetussa astiassa. Vaihtoehtoisesti voi käyttää steriiliä vettä.
- ___ Valitsee oikeankokoisen ruiskun. Ruiskun tulee olla suhteessa lääkemäärään ja lapsen kokoon.
- ___ Varmistaa tarvittaessa PEG-letkun paikallaanolon
- ___ Huuhtelee PEG-letkun riittävällä määrällä vettä ennen lääkeannostelun aloittamista
- ___ Lääkemurskeen liuettua veteen, vetää liuoksen ruiskuun ja tyhjentää ruiskun PEG-letkun kautta mahalaukkuun.
- ___ Huuhtelee lääkelasin, jotta potilas saa koko annoksen
- ___ Mikäli lääke ei virtaa, auttaa ruiskulla varovasti, mutta ei paina voimalla letkun läpi
- ___ Annostelee lääkkeitä heti murskaamisen jälkeen yksitellen lääkeinteraktioiden välttämiseksi
- ___ Useimpia lääkkeitä annettaessa huuhtelee letkun riittävällä määrällä vettä, jotta edellinen lääke saadaan pois letkusta. Huuhtelu suoritetaan jokaisen lääkkeen antamisen jälkeen.
- ___ Antaa nestemäiset lääkevalmisteet sellaisenaan tai tarvittaessa pieneen vesitilkkaan sekoitettuna
- ___ Mikäli käytettävässä letkumallissa on erillinen lääkeportti, käyttää sitä. Muutoin lääkkeet annostellaan ravinnonantoporttiin.
- ___ Varmistuu, että lääkettä antaessa ei ole kyseessä ballongin täyttöportti
- ___ Huuhtelee lopuksi letkun puhdasta ruiskua käyttäen lääkkeen perillemenon varmistamiseksi sekä tukkeutumisen ehkäisemiseksi riittävällä määrällä vettä.
- ___ Sulkee lääkkeenantoportin
- ___ Huolettii, että henkilö on vielä puoli tuntia kohoasennossa
- ___ Dokumentoi annetut lääkkeet ja annosteluun käytetyn veden määrän

Lääkehoidon Osaamisen Näytöt

Huolehdihan LOKI:si säilytyksestä – **se on todiste** lääkehoidon täydennyskoulutuksen suorituksistasi esimerkiksi työyksikön vaihdon yhteydessä.

Työntekijän tiedot

Nimi _____

Henkilönumero _____

Suoritetut ammattitutkinnot _____

Tehtävänimike _____

Työyksikkö _____

Lääkehoitolupien myöntäminen

Kun olet perehtynyt yksikössäsi toteutettavaan lääkehoitoon, suorittanut hyväksytysti tarvittavat tentit ja näytöt sekä keskustellut esimiehen ja/tai lääkärin kanssa, niin saat työssä tarvitsemasi lääkehoitoluvat.

Esitä tenttitodistuksesi ja lääkehoidon näyttöpassisi esimiehelle. Hän toimittaa lääkehoitolupasi allekirjoitettavaksi yksikön lääkehoidosta vastaavalle lääkärille. Alkuperäiset lääkehoitoluvat säilytetään työyksikössä. Saat kopion lääkehoitoluvista itsellesi.

Lääkehoitoluvat päivitetään vähintään 5 vuoden välein. Lääkehoitoluvan päivitys sisältää vähintään hyväksytyt tenttisuoritukset. Jos lääkehoitoluvan päivittäminen edellyttää näyttöjä, ne määritellään yksikön lääkehoitosuunnitelmassa.

Lääkehoidon näytöt

Nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö

1. Lääkkeen antaminen ihon alle eli subcutaanisesti virheettömästi

Pvm	hyväksytyt /hylätty	vastaanottajan allekirjoitus
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____

2. Lääkkeen antaminen PEG- ja nenämahaletkuun virheettömästi

Pvm	hyväksytyt /hylätty	vastaanottajan allekirjoitus
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____
___/___ 201__	_____	_____

Keskustelu esimiehen kanssa yksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti

Päivämäärä ja osaamisen varmistajan allekirjoitus ja nimenselvennys kirjataan LOKI:iin.
Keskustelun sisältö kirjataan lyhyesti.

Keskustelun sisältö:

___/___ 20__ _____
Esimiehen allekirjoitus Työyksikkö

Keskustelun sisältö:

___/___ 20__ _____
Esimiehen allekirjoitus Työyksikkö

Liite 7. Lääkehoitolupa
SIVISTYSTOIMEN LÄÄKEHOIDON LUPA

Lääkkeen anto injektiona ihon alle

Nimikesuojattu henkilö

__ lähihoitaja

muu, mikä _____, jonka peruskoulutukseen on sisältynyt laajuudeltaan vähintään nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön lääkehoidon osaamisvaatimukset

Työntekijän nimi _____

Henkilönumero _____

__ **työntekijä on suorittanut hyväksytysti MiniLOP teoria- ja laskutentin**

Näytön jälkeen

__ saa antaa injektion ihon alle

Lääkehoitolupa on voimassa _____ / _____ 20____ saakka.

Sitoudun toteuttamaan lääkehoitoa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ohjeiden mukaisesti

Työyksikkö _____

__ / __ 20__ _____

Työntekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

__ / __ 20__ _____

Esimiehen allekirjoitus ja nimenselvennys (Esimies on tarkistanut tentti -ja näyttösuoritukset)

__ / __ 20__ _____

Lääkärin allekirjoitus ja nimenselvennys

Alkuperäinen kappale lääkehoitoluvasta säilytetään työyksikössä, kopio annetaan työntekijälle itselleen.

SIVISTYSTOIMEN LÄÄKEHOITOLUPA

Lääkkeen antaminen peg-letkun/nenämahaletkun kautta

Nimikesuojattu henkilö

__ lähihoitaja, perushoitaja

muu, mikä _____, jonka peruskoulutukseen on sisältynyt laajuudeltaan vähintään nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön lääkehoidon osaamisvaatimukset

Työntekijän nimi _____

Henkilönumero _____

__ **työntekijä on suorittanut hyväksytysti MiniLOP teoria- ja laskutentin**

Näytön jälkeen

__ saa antaa lääkkeen peg-letkun/nenämahaletkunletkun kautta

Lääkehoitolupa on voimassa _____ / _____ 20__ saakka.

Sitoudun toteuttamaan lääkehoitoa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ohjeiden mukaisesti

Työyksikkö _____

__ / __ 20__ _____

Työntekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

__ / __ 20__ _____

Esimiehen allekirjoitus ja nimenselvennys (Esimies on tarkistanut tentti -ja näyttösuoritukset)

__ / __ 20__ _____

Lääkärin allekirjoitus ja nimenselvennys

Alkuperäinen kappale lääkehoitoluvasta säilytetään työyksikössä, kopio annetaan työntekijälle itselleen.

LIITE 8 Lääkevirheen / -poikkeaman ilmoitus

Lapsen sukunimi ja etunimi	Varhaiskasvatusyksikkö ja ryhmä
Tapahtuman havaitsemispäivämäärä ja kellonaika	
Lääkkeen nimi, vahvuus, lääkemuoto ja antotapa	
Poikkeaman laatu <ul style="list-style-type: none"> ☐ Väärä lääke ☐ Väärä vahvuus ☐ Väärä annos ☐ Väärä antoaika ☐ Väärä lapsi ☐ Ylimääräinen annos ☐ Antamatta jättäminen ☐ Muu 	Poikkeaman syy <ul style="list-style-type: none"> ☐ Inhimillinen erehdys ☐ Vanhemmat toimittaneet väärän lääkkeen ☐ Puutteelliset tiedot lapsen lääkkeestä ☐ Ympäristön aiheuttamat häiriöt ☐ Kiire ☐ Väsymys ☐ Huolimattomuus ☐ Lapsi oksentaa lääkkeen
Lääkepoikkeaman kuvaus	
Kuinka tilanne hoidettiin ja kenelle ilmoitettiin	
Miksi näin kävi ja mitä olisi pitänyt tehdä toisin	Jatkotoimenpiteet, raportointi ja seurantasuunnitelma
Ilmoituksen tekijä:	
Poikkeama käsitelty. Käsittelijä:	
Tapahtuma käsitelty yhteisössä __ / __ 20__	